

دانشگاه سام نور

سیاست گذاری در سطح ملی

دکتر محمد تقی امینی صمد خباز باویل رضا نوروزی اجیرلو

امروزه کتاب‌خوانی و علم‌آموزی، نه تنها یک وظیفه ملی، که یک واجب دینی است.^۱

مقام معظم رهبری

در عصر حاضر یکی از شاخصه‌های ارزیابی رشد، توسعه و پیشرفت فرهنگی هر کشوری میزان تولید کتاب، مطالعه و کتاب‌خوانی مردم آن مرز و بوم است. ایران اسلامی نیز از دیرباز تاکنون با داشتن تمدنی چندهزارساله و مراکز متعدد علمی، فرهنگی، کتابخانه‌های معتبر، علما و دانشمندان بزرگ با آثار ارزشمند تاریخی، سرآمد دولت‌ها و ملت‌های دیگر بوده و در عرصه فرهنگ و تمدن جهانی به‌سان خورشیدی تابناک همچنان می‌درخشد و با فرزندان نیک‌نهاد خویش هنرنمایی می‌کند. چه کسی است که در دنیا با دانشمندان فرزانه و نام‌آور ایرانی همچون ابوعلی سینا، ابوریحان بیرونی، فارابی، خوارزمی و ... همچنین شاعران برجسته‌ای نظیر فردوسی، سعدی، مولوی، حافظ و ... آشنا نباشد و در مقابل عظمت آنها سر تعظیم فرود نیاورد. تمامی این افتخارات ارزشمند، برگرفته از میزان عشق و علاقه فراوان ملت ما به فراگیری علم و دانش از طریق خواندن و مطالعه منابع و کتاب‌های گوناگون است. به شکرانه الهی، تاریخ و گذشته ما، همیشه درخشان و پر بار است. ولی اکنون در این زمینه در چه جایگاهی قرار داریم؟ آمار و ارقام ارائه‌شده از سوی مجامع و سازمان‌های فرهنگی در مورد سرانه مطالعه هر ایرانی، برایمان چندان امیدوارکننده نمی‌باشد.

کتاب، دروازه‌ای به سوی گستره دانش و معرفت است و کتاب خوب، یکی از بهترین ابزارهای کمال بشری است. همه دستاوردهای بشر در سراسر عمر جهان، تا آنجا که قابل کتابت بوده است، در میان دست‌نوشته‌هایی است که انسان‌ها پدید آورده و می‌آورند. در این مجموعه بی‌نظیر، تعالیم الهی، درس‌های پیامبران به بشر، و همچنین علوم مختلفی است که سعادت بشر بدون آگاهی از آنها امکان‌پذیر نیست. کسی که با دنیای زیبا و زندگی‌بخش کتاب ارتباط ندارد بی‌شک از مهم‌ترین دستاورد انسانی و نیز از بیشترین معارف الهی و بشری محروم است. با این دیدگاه، به‌روشنی می‌توان ارزش و مفهوم رمزی عمیق در این حقیقت تاریخی را دریافت که اولین خطاب خداوند متعال به پیامبر گرامی اسلام (ص) این است که «بخوان!» و در اولین

۱. پیام مقام معظم رهبری به مناسبت آغاز هفته کتاب ۷۲/۱۰/۴

سوره‌ای که بر آن فرستاده عظیم‌الشان خداوند، فرود آمده، نام «قلم» به تجلیل یاد شده‌است: «إِقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ. الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ» در اهمیت عنصر کتاب برای تکامل جامعه انسانی، همین بس که تمامی ادیان آسمانی و رجال بزرگ تاریخ بشری، از طریق کتاب جاودانه مانده‌اند.

دانشگاه پیام‌نور با گستره جغرافیایی ایران‌شمول خود با هدف آموزش برای همه، همه‌جا و همه‌وقت، به‌عنوان دانشگاهی کتاب‌محور در نظام آموزش عالی کشورمان، افتخار دارد جایگاه اندیشه‌سازی و خردورزی بخش عظیمی از جوانان جویای علم این مرز و بوم باشد. تلاش فراوانی در ایام طولانی فعالیت این دانشگاه انجام پذیرفته تا با بهره‌گیری از تجربه‌های گرانقدر استادان و صاحب‌نظران برجسته کشورمان، کتاب‌ها و منابع آموزشی درسی شاخص و خودآموز تولید شود. در آینده هم، این مهم با هدف ارتقای سطح علمی، روزآمدی و توجه بیشتر به نیازهای مخاطبان دانشگاه پیام‌نور با جدیت ادامه خواهد داشت. به‌طور قطع استفاده از نظرات استادان، صاحب‌نظران و دانشجویان محترم، ما را در انجام این وظیفه مهم و خطیر یاری‌رسان خواهد بود. پیشاپیش از تمامی عزیزانی که با نقد، تصحیح و پیشنهادهای خود ما را در انجام این وظیفه خطیر یاری می‌رسانند، سپاسگزاری می‌نماییم. لازم است از تمامی اندیشمندانی که تاکنون دانشگاه پیام‌نور را منزلگاه اندیشه‌سازی خود دانسته و ما را در تولید کتاب و محتوای آموزشی درسی یاری نموده‌اند، صمیمانه قدردانی گردد. موفقیت و بهروزی تمامی دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز آرزوی همیشگی ما است.

دانشگاه پیام‌نور

فهرست مطالب

پیشگفتار

سیزده

۱	فصل اول: کلیات دانش سیاست‌گذاری در سطح ملی
۱	هدف کلی
۱	هدف‌های یادگیری
۱	مقدمه
۲	۱-۱ واژه‌شناسی و مفهوم سیاست
۳	۲-۱ سیاست‌گذاری یا سیاست‌گزاری؟
۳	۳-۱ اصطلاح علوم سیاست‌گذاری و تاریخچه آن
۵	۴-۱ تعاریف سیاست‌گذاری در سطح ملی
۶	۵-۱ اهمیت سیاست‌گذاری در سطح ملی
۷	۶-۱ سیاست‌گذاری در سطح ملی به مثابه دانش میان‌رشته‌ای
۱۰	۷-۱ نسبت سیاست‌گذاری در سطح ملی با علوم سیاسی
۱۱	۸-۱ نسبت سیاست‌گذاری در سطح ملی با علوم جامعه‌شناسی
۱۳	۹-۱ نسبت اهداف سیاسی و اجتماعی در سیاست‌گذاری در سطح ملی
۱۴	۱۰-۱ نسبت سیاست‌گذاری در سطح ملی با آزادی‌های فردی
۱۵	۱۱-۱ نسبت سیاست‌گذاری با علوم مدیریت
۱۶	۱۲-۱ انواع سیاست‌های عمومی
۱۸	۱۳-۱ رویکردهای سه‌گانه در سیاست‌گذاری عمومی
۲۰	۱۴-۱ نیازسنجی در سیاست‌گذاری ملی و عمومی
۲۳	۱۵-۱ خلط اهداف کلان با سیاست‌ها (هدف‌گذاری یا سیاست‌گذاری)
۲۴	۱۶-۱ فرایند سیاست‌گذاری در سطح ملی
۲۶	۱۷-۱ تحلیل سیاست در سطح ملی

۳۱	خلاصه فصل اول
۳۲	خودآزمایی تشریحی فصل اول
۳۵	فصل دوم: مدل‌های سیاست‌گذاری در سطح ملی
۳۵	هدف کلی
۳۵	هدف‌های یادگیری
۳۵	مقدمه
۳۶	۱-۲ نقش مدل‌ها در فرایند سیاست‌گذاری در سطح ملی
۳۷	۲-۲ ویژگی‌های مدل‌ها در حوزه سیاست‌گذاری ملی
۳۷	۳-۲ فواید کاربرد مدل‌ها در حوزه سیاست‌گذاری ملی
۳۷	۴-۲ مدل‌های سیاست‌گذاری در سطح ملی
۳۸	۱-۴-۲ مدل نهادی
۳۹	۲-۴-۲ مدل گروهی
۴۰	۳-۴-۲ مدل عقلایی
۴۱	۴-۴-۲ مدل اکتشافی - ابداعی
۴۲	۵-۴-۲ مدل احساس - ادراک در فرایند عقلایی
۴۲	۶-۴-۲ مدل رضایت‌بخش
۴۳	۷-۴-۲ مدل سیستمی
۴۴	۸-۴-۲ مدل درونداد - برونداد
۴۶	۹-۴-۲ مدل تغییرات تدریجی
۴۶	۱۰-۴-۲ مدل نخبگان (مدل نخبه / توده)
۴۸	۱۱-۴-۲ مدل انتخاب عمومی
۴۹	۱۲-۴-۲ نظریه بازی‌ها
۵۰	۱۳-۴-۲ مدل بررسی تلفیقی
۵۱	۱۴-۴-۲ مدل بحران
۵۲	۱۵-۴-۲ مدل جونگ
۵۳	۱۶-۴-۲ مدل گردونه‌ای
۵۴	۱۷-۴-۲ مدل نظریه جامعه مرکب
۵۴	۱۸-۴-۲ مدل فرایند سیاسی سیاست‌گذاری
۵۶	۱۹-۴-۲ مدل مثلث آهنین
۵۸	۲۰-۴-۲ مدل خوشه‌های قدرت
۶۰	۲۱-۴-۲ مدل سلطان و آفرینندگان سلطان
۶۱	۲۲-۴-۲ مدل تصمیم‌گیری اجتماعی در سیاست‌گذاری ملی
۶۳	۲۳-۴-۲ مدل متمایل به شهروند
۶۴	۲۴-۴-۲ مدل بی‌نظمی سازمان‌یافته
۶۵	۲۵-۴-۲ مدل جریان‌ها و پنجره‌ها
۶۶	۲۶-۴-۲ مدل سطل زبانه (آشفته)

۶۸	۲-۴-۲۷ مدل سیاست بروکراتیک
۶۸	۲-۴-۲۸ مدل ارتباط ظرفیت ملی سیاست‌گذاری با توسعه
۷۲	۲-۴-۲۹ مدل تحلیل سیاست مبتنی بر حل مسئله
۷۳	۲-۴-۳۰ مدل سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری مبتنی بر دانش و اطلاعات
۷۴	خلاصه فصل دوم
۷۵	خودآزمایی تشریحی فصل دوم

فصل سوم: دولت و سیاست‌گذاری در سطح ملی

۷۷	هدف کلی
۷۷	هدف‌های یادگیری
۷۷	مقدمه
۷۸	۳-۱ تعریف دولت و ماهیت آن
۸۰	۳-۲ نظریه‌های منشأ تشکیل دولت
۸۲	۳-۳ نقش دولت در سیاست‌گذاری ملی
۸۳	۳-۴ نقش دولت در سیاست‌گذاری ملی برای توسعه صنعتی آینده
۸۳	۳-۵ نقش دولت در سیاست‌گذاری ملی برای توسعه علم و فناوری
۸۵	۳-۶ سیاست‌گذاری ملی و اندازه دولت
۸۶	۳-۷ سیاست‌های ملی در تحول نظام اداری کشور
۸۹	۳-۸ تعریف حکمرانی
۹۰	۳-۸-۱ ویژگی‌های دولت در حکمرانی خوب
۹۱	۳-۸-۲ دلایل توجه به حکمرانی خوب در سیاست‌گذاری ملی
۹۳	۳-۸-۳ اندازه‌گیری شاخص‌های حکمرانی خوب
۹۴	۳-۹ مدیریت دولتی نوین و سیاست‌گذاری ملی
۹۵	۳-۱۰ رگه‌های مدیریت دولتی نوین در سیاست‌گذاری ملی در ایران
۹۶	۳-۱۱ چالش‌های نه‌گانه در اجرای مدیریت دولتی نوین
۹۹	۳-۱۲ راهکارهای غلبه بر چالش‌های نه‌گانه در اجرای مدیریت دولتی نوین در ایران
۱۰۱	۳-۱۳ نقش دولت از دیدگاه امام‌خمينی (ره)
۱۰۲	۳-۱۴ اهداف سیاست‌گذاری در دولت اسلامی از دیدگاه امام‌خمينی (ره)
۱۰۳	۳-۱۵ سیاست‌گذاری ملی مبتنی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۱۰۶	۳-۱۶ دیدگاه شهید مطهری درباره نقش دولت و سیاست‌گذاری در سطح ملی
۱۰۸	خلاصه فصل سوم
۱۰۹	خودآزمایی تشریحی فصل سوم

فصل چهارم: فرایند سیاست‌گذاری در سطح ملی

۱۱۱	هدف کلی
۱۱۱	هدف‌های یادگیری
۱۱۱	مقدمه

۱۱۳	۱-۴ مرحله اول: تنظیم دستور کار در سیاست‌گذاری ملی
۱۱۴	۱-۱-۴ مدل تکثرگرا در تنظیم دستور کار
۱۱۵	۲-۱-۴ مدل نخبه‌گرا در تنظیم دستور کار
۱۱۶	۳-۱-۴ تأثیر وقایع جنجالی در تنظیم دستور کار
۱۱۶	۴-۱-۴ ارزیابی هزینه‌ها و سودها در تنظیم دستور کار
۱۱۷	۲-۴ مرحله دوم: تدوین سیاست ملی
۱۱۸	۱-۲-۴ مدل رفتاری در تدوین سیاست ملی
۱۱۹	۲-۲-۴ تضاد، عدم اقدام، عدم تصمیم‌گیری در تدوین سیاست‌های ملی
۱۲۱	۳-۴ مرحله سوم: پذیرش سیاست ملی (تصویب سیاست ملی)
۱۲۱	۴-۴ مرحله چهارم: اجرای سیاست ملی
۱۲۳	۵-۴ مرحله پنجم: ارزیابی سیاست ملی
۱۲۴	۶-۴ مرحله ششم: تغییر سیاست ملی
۱۲۵	۷-۴ مرحله هفتم: انقضای سیاست در سطح ملی
۱۲۶	خلاصه فصل چهارم
۱۲۸	خودآزمایی تشریحی فصل چهارم
۱۲۹	فصل پنجم: تحلیل سیاست در سطح ملی
۱۲۹	هدف کلی
۱۲۹	هدف‌های یادگیری
۱۳۰	مقدمه
۱۳۱	۱-۵ مفهوم‌شناسی در تحلیل سیاست
۱۳۲	۲-۵ تحلیل سیاست در سطح ملی
۱۳۴	۳-۵ اهمیت تحلیل سیاست
۱۳۴	۴-۵ نقش تحلیل سیاست در سطح ملی
۱۳۵	۵-۵ انواع تحلیل سیاست در سطح ملی
۱۳۶	۶-۵ رویکردهای تحلیل سیاست در سطح ملی
۱۳۸	۷-۵ چارچوب تحلیل سیاست ملی (کاربرد مثلث سیاست)
۱۴۰	۸-۵ نقش تحلیل‌کننده سیاست ملی
۱۴۲	۹-۵ مدل‌های کاربردی از تحلیل سیاست در سطح ملی
۱۴۴	۱۰-۵ سؤالات بسته‌های پیشنهادی در تحلیل سیاست
۱۴۵	۱۱-۵ شش گام تحلیل سیاست‌ها در سطح ملی
۱۴۵	۱-۱۱-۵ تشخیص، تعریف و جزئیات مسئله
۱۴۷	۲-۱۱-۵ تعیین معیارهای ارزیابی
۱۴۷	۳-۱۱-۵ شناسایی سیاست‌های جایگزین
۱۴۸	۴-۱۱-۵ ارزیابی سیاست‌های ملی جایگزین
۱۴۸	۵-۱۱-۵ تعیین و انتخاب یکی از جایگزین‌ها
۱۴۸	۶-۱۱-۵ اجرا، نظارت و ارزیابی سیاست‌های انتخابی

۱۴۹	۵-۱۲ اسلوب‌های تحلیل سیاست در سطح ملی
۱۵۴	۵-۱۳ تحلیل سیاست در فرایند سیاست‌گذاری ملی
۱۵۵	۵-۱۴ ابزار سیاست‌گذار در تحلیل سیاسی کاربردی (تحلیل سیاست با بهره‌گیری از نرم‌افزار)
۱۵۶	۵-۱۵ چالش‌های تحلیل سیاست در سطح ملی
۱۵۷	خلاصه فصل پنجم
۱۵۹	خودآزمایی تشریحی فصل پنجم
۱۶۱	فصل ششم: اجرا و ارزیابی سیاست‌ها در سطح ملی
۱۶۱	هدف کلی
۱۶۱	هدف‌های یادگیری
۱۶۱	مقدمه
۱۶۳	۶-۱ اجرای سیاست‌ها در عرصه ملی
۱۶۳	۶-۲ دیدگاه‌های اجرایی سیاست در سطح ملی (عمومی)
۱۶۵	۶-۳ ابزارهای اجرای سیاست‌های ملی
۱۶۷	۶-۴ انتخاب ابزار اجرای سیاست در سطح ملی
۱۶۹	۶-۵ اهمیت ابزارهای اجرا در موفقیت سیاست‌گذاری در سطح ملی
۱۶۹	۶-۶ ارتباط سیاست‌گذاران و مجریان
۱۷۰	۶-۷ چالش‌های اجرای سیاست‌ها در سطح ملی
۱۷۳	۶-۸ مدل ارزیابی اجرای سیاست آژانس توسعه بین‌الملل آمریکا
۱۷۴	۶-۹ ارزیابی سیاست‌ها در سطح ملی
۱۷۶	۶-۱۰ روش‌های ارزیابی سیاست‌های ملی
۱۷۷	۶-۱۱ ارزیابی سیستماتیک سیاست‌های ملی
۱۸۰	۶-۱۲ ارزیابی سیاست‌های ملی به‌وسیله سازمان‌های غیردولتی
۱۸۰	۶-۱۳ رهیافت‌های جایگزین برای ارزیابی سیاست‌ها در سطح ملی
۱۸۲	۶-۱۴ چرخه ارزیابی سیاست‌های ملی (عمومی)
۱۸۳	۶-۱۵ تغییر در سیاست‌های ملی (پس از ارزیابی)
۱۸۵	۶-۱۶ نظارت و ارزیابی در قوه مقننه جمهوری اسلامی ایران
۱۸۹	خلاصه فصل ششم
۱۹۰	خودآزمایی تشریحی فصل ششم
۱۹۱	فصل هفتم: اقتصاد و سیاست‌گذاری در سطح ملی
۱۹۱	هدف کلی
۱۹۱	هدف‌های یادگیری
۱۹۲	مقدمه
۱۹۳	۷-۱ تاریخچه نقش دولت در اقتصاد
۱۹۷	۷-۲ نگاهی به مکاتب اقتصادی در باب دخالت دولت
۱۹۹	۷-۳ دخالت آری یا نه؟

۲۰۰	۷-۴ دلایل سیاست‌گذاری دولت در بازار و اقتصاد
۲۰۳	۷-۵ دلایل سیاست‌گذاری دولت برای دخالت محدود در بازار و اقتصاد
۲۰۵	۷-۶ سیاست خصوصی‌سازی در اقتصاد ملی
۲۰۶	۷-۷ اهداف سیاست‌گذاری ملی در خصوصی‌سازی
۲۰۷	۷-۸ موانع سیاست خصوصی‌سازی در ایران
۲۱۳	۷-۹ نظریه‌های اجرای سیاست‌های اقتصادی در سطح ملی
۲۱۹	۷-۱۰ تعادل بازار و سیاست‌گذاری در سطح ملی
۲۲۵	خلاصه فصل هفتم
۲۲۶	خودآزمایی تشریحی فصل هفتم
۲۲۷	فصل هشتم: اقتصاد مقاومتی و سیاست‌گذاری در سطح ملی
۲۲۷	هدف کلی
۲۲۷	هدف‌های رفتاری
۲۲۸	مقدمه
۲۲۸	۸-۱ تاریخچه نظریه اقتصاد مقاومتی
۲۳۰	۸-۲ تعریف و ماهیت نظری اقتصاد مقاومتی
۲۳۳	۸-۳ مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی در سیاست‌گذاری ملی
۲۳۵	۸-۴ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی
۲۳۷	۸-۵ اقتصاد مقاومتی از منظر ادبیات و معارف اسلامی
۲۴۰	۸-۶ تحریم‌های اقتصادی ایران و اقتصاد مقاومتی به‌عنوان یک سیاست کلان ملی
۲۴۳	۸-۷ ادبیات متعارف در تحریم اقتصادی
۲۴۵	۸-۸ اهداف تحریم‌های اعمال‌شده علیه ج.ا.ا از منظر مقام معظم رهبری
۲۴۸	۸-۹ نهادشناسی تحریم‌های اقتصادی وضع‌شده علیه جمهوری اسلامی ایران
۲۴۹	۸-۱۰ اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران
۲۵۰	۸-۱۱ مدل‌های نظری اقتصاد مقاومتی در ادبیات اقتصادی
۲۵۱	۸-۱۲ تاب‌آوری اقتصادی و سیاست‌گذاری در سطح ملی
۲۵۳	۸-۱۲-۱ مؤلفه‌های تاب‌آوری اقتصادی در سیاست‌گذاری ملی
۲۵۶	۸-۱۲-۲ عملیاتی‌کردن سیاست تاب‌آوری اقتصادی در سطح ملی
۲۵۷	۸-۱۲-۳ مدل‌های تاب‌آوری اقتصادی در سیاست‌گذاری ملی
۲۶۲	۸-۱۳ استحکام اقتصادی در سیاست‌گذاری ملی
۲۶۴	۸-۱۳-۱ مدل استحکام اقتصادی در سیاست‌گذاری ملی
۲۶۵	۸-۱۳-۲ مکتب اتریشی در اقتصاد سیاسی مستحکم
۲۶۶	۸-۱۴ آسیب‌پذیری اقتصادی در سیاست‌گذاری ملی
۲۶۸	۸-۱۴-۱ مدل‌های آسیب‌پذیری اقتصادی در سیاست‌گذاری ملی
۲۷۰	۸-۱۵ شکنندگی و ضدشکنندگی اقتصادی و سیاست‌گذاری در سطح ملی
۲۷۳	۸-۱۶ همبستگی اقتصادی در سیاست‌گذاری ملی
۲۷۵	۸-۱۶-۱ مدل‌های همبستگی اقتصادی در سیاست‌گذاری ملی

۲۷۷	۸-۱۶-۲ الزامات همبستگی اقتصادی در سیاست‌گذاری ملی
۲۷۹	خلاصه فصل هشتم
۲۸۲	خودآزمایی تشریحی فصل هشتم
۲۸۵	فصل نهم: فرهنگ و سیاست‌گذاری در سطح ملی
۲۸۵	هدف کلی
۲۸۵	هدف‌های یادگیری
۲۸۵	مقدمه
۲۸۶	۹-۱ تعریف فرهنگ
۲۸۷	۹-۲ دیدگاه‌های مختلف درباره تعاریف فرهنگ
۲۹۰	۹-۳ لایه‌های فرهنگ
۲۹۰	۹-۴ نقش فرهنگ در سیاست‌گذاری ملی
۲۹۲	۹-۵ کارکردهای محوری متناقض نظام فرهنگی در سیاست‌گذاری ملی
۲۹۳	۹-۶ پیش‌فرض‌های فرهنگی در سیاست‌گذاری ملی
۲۹۴	۹-۷ موضوعات نرم‌افزاری فرهنگ در سیاست‌گذاری ملی
۲۹۴	۹-۸ سیاست فرهنگی
۲۹۵	۹-۹ سیاست‌گذاری فرهنگی
۲۹۶	۹-۱۰ تاریخچه سیاست‌گذاری فرهنگی
۲۹۷	۹-۱۱ هدف سیاست‌گذاری فرهنگی
۲۹۸	۹-۱۲ حاکمیت و سیاست‌گذاری فرهنگی
۳۰۰	۹-۱۳ دلایل دخالت حاکمیت در فرهنگ
۳۰۱	۹-۱۴ قلمرو دخالت حاکمیت در امر فرهنگ
۳۰۲	۹-۱۵ نقش‌های حداقلی حاکمیت در فرهنگ
۳۰۴	۹-۱۶ الگوهای سیاست‌گذاری فرهنگی
۳۰۶	۹-۱۷ نکات اساسی در سیاست‌گذاری فرهنگی
۳۰۷	۹-۱۸ سیاست‌گذاری فرهنگی در ایران
۳۱۰	۹-۱۹ پیوست فرهنگی
۳۱۳	۹-۱۹-۱ موانع اجتماعی پیوست فرهنگی
۳۱۳	۹-۱۹-۲ ابعاد و مختصات پیوست فرهنگی
۳۱۴	۹-۱۹-۳ نتایج اجرای پیوست فرهنگی
۳۱۵	خلاصه فصل نهم
۳۱۷	خودآزمایی تشریحی فصل نهم
۳۱۹	فصل دهم: اتاق فکر و سیاست‌گذاری در سطح ملی
۳۱۹	هدف کلی
۳۱۹	هدف‌های یادگیری
۳۱۹	مقدمه

۳۲۰	۱-۱۰ تعاریف اتاق فکر
۳۲۲	۲-۱۰ تاریخچه اتاق‌های فکر در جهان
۳۲۳	۳-۱۰ لزوم استفاده از اتاق‌های فکر در سیاست‌گذاری ملی
۳۲۶	۴-۱۰ دلایل رشد تقاضا نسبت به اتاق‌های فکر در سیاست‌گذاری ملی
۳۲۷	۵-۱۰ اهداف ایجاد و بهره‌گیری از اتاق فکر در سیاست‌گذاری ملی
۳۲۸	۶-۱۰ انواع اتاق‌های فکر
۳۳۰	۷-۱۰ ویژگی‌های اتاق فکر
۳۳۲	۸-۱۰ آسیب‌شناسی اتاق‌های فکر
۳۳۴	۹-۱۰ تولیدات اتاق‌های فکر
۳۳۵	۱۰-۱۰ کارکردهای اتاق فکر در سیاست‌گذاری سطح ملی
۳۳۶	۱۱-۱۰ شیوه‌های تأثیرگذاری اتاق‌های فکر بر سیاست‌های ملی و عمومی
۳۳۹	۱۲-۱۰ رابطه اتاق‌های فکر و دولت‌ها
۳۴۱	۱۳-۱۰ ضرورت اتاق فکر حکومتی
۳۴۳	۱۴-۱۰ اتاق فکر و نقش آن در فرایند سیاست‌گذاری ملی در جمهوری اسلامی ایران
۳۴۵	خلاصه فصل دهم
۳۴۶	خودآزمایی تشریحی فصل دهم

تقدیم به: شهیدان راه اسلام

پیشگفتار

دانش سیاست‌گذاری که از بطن علوم سیاسی تولد یافته کمابیش در ایران ناشناخته بود ولی گسترش علوم سیاست‌گذاری در ممالک توسعه‌یافته به مرور پای پژوهشگران علوم سیاسی و مدیریت را در ایران، به‌سان دیگر کشورهای در حال توسعه، به تحقیقات کاربردی در این حوزه باز کرد و دانش سیاست‌گذاری را به نیازهای واضح و روزمره جامعه متصل کرد. چراکه پژوهشگر علوم سیاست‌گذاری می‌تواند در زدودن ابهام از برخی اندیشه‌ها در ایران امروز و طرح مباحث واضح اجرایی کشور مؤثر واقع شود. علوم سیاست‌گذاری، عکس‌العملی به تقاضاهای روزافزون جامعه و نهادهای عمومی آن است که از سوی سیاست‌دانان مورد توجه قرار می‌گیرد. به نظر برخی از اندیشمندان، علوم سیاسی با محدود کردن خود به بحث‌های کلی، کمتر به حل مشکلات واضح، عینی و روزمره جامعه همت گماشته است؛ اما با ابداع علوم سیاست‌گذاری در بطن علوم سیاسی و مدیریت، این مهم بهتر به عرصه عمل رسیده است. در واقع علوم سیاست‌گذاری، علوم سیاسی را از آسمان کلیات به زمین جزئیات فرو می‌آورد؛ از این رو، الزاماً جزئی‌نگر و محدودیت‌گرا و در عین حال چندجانبه و چندبعدی است. محدود است از این لحاظ که حوزه‌های مشخصی را در جامعه مطالعه می‌کند و چندبعدی است از این بابت که در همین حوزه مشخص و محدود، به جنبه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، اداری، مدیریتی، حقوقی و ... می‌پردازد.

از آنجا که بسیاری از عوامل در یک پدیده اجتماعی و در یک سیاست‌گذاری خاص مؤثراند، علوم سیاست‌گذاری توجه خود را به‌شمار وسیع‌تری از عوامل که در تصمیم‌گیری یک سیاست‌مدار دخیل هستند معطوف می‌کند که بوروکراسی، قانونگذاری، گروه‌های ذی‌نفع، تخصص‌های حرفه‌ای و محدودیت‌های فنی از آن جمله‌اند.

چنان‌که مشخص است علوم سیاست‌گذاری به مطالعه و تحلیل سیاست‌ها به‌طور عینی و خرد می‌پردازد و برپایه آن توصیه‌های سیاستی مشخص در زمینه‌های گوناگون کاربردی و عملکردی به سیاست‌مداران ارائه می‌کند و دولتمردان را در جهت انتخاب بهترین راه‌حل‌ها برای مسائل ملی و عمومی یاری می‌رساند. مانند سیاست بهداشتی، سیاست کشاورزی، سیاست تکنولوژیک و غیره که راهنمای مسائل و چالش‌های عمومی در حوزه‌های بهداشتی، کشاورزی، تکنولوژیک و غیره است.^۱ علم سیاست‌گذاری در سطح ملی می‌کوشد شناخت عملی ما را در زمینه سیاست‌های بخش عمومی گسترش دهد؛ محتوا و جوهره حرکات و دخالت‌های دولتی در امور جامعه را بازشناسد؛ و در یک کلام، از فعالیت‌های بخش عمومی به‌صورت خرد سخن گوید و طرح سؤالاتی نظیر اینکه دولت چه جنبه‌هایی از امور عمومی را به‌عهده گرفته است: سیاسی یا اداری؟ منطقه‌ای یا ملی؟ چگونه در پاسخ به چه مسئله‌ای؟ با چه ابزاری؟ با چه نتایجی؟ و برای چه کسانی؟ علوم سیاست‌گذاری از امنیت عمومی، آموزش کادرهای دولتی، پیش‌بینی فعالیت‌های دولت، امور مالی، حمل‌ونقل، برنامه‌ریزی شهری و خلاصه، از تدبیر امور جامعه سخن به میان می‌آورد.

ایجاد و پیشرفت نگرش سیاست‌گذاری در سطح ملی در قلمرو علوم سیاسی و مدیریت، نگاه به دولت را از منظری نو برانگیخته است. در این نگاه، دولت به‌عنوان ساختی اجتماعی و سیاسی و مستعد مطالعه قلمداد می‌شود، که راه را بر مطالعه کنش دولت در عمل و واقعیت گشوده است و عرصه را بر نگرش‌های ایدئولوژیک از دولت چه از نوع کثرت‌گرا و چه از گونه محورگرای آن تنگ کرده است. در این محیط فکری عمل یا کنش دولت به دور از پیش‌فرض‌هایی که منجر به انتخاب‌گزینی آن می‌شود به

۱. سیاست‌گذاری در سطح ملی و عمومی زمینه‌ساز پیدا کردن راه‌حل برای مسائلی است که درصد قابل توجهی از جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهند یا زندگی زیرگروه‌های اجتماعی را دگرگون می‌کنند. ازجمله مسائل عمومی عبارت است از: تبعیض در بازار کار، برابری فرصت‌های اشتغال، زیرساخت‌ها، محیط‌زیست، بحران آب و غیره.

محک مشاهده و تحلیل گذاشته می‌شود.^۱ سیاست‌گذاری در سطح ملی و عمومی می‌تواند پادزهری برای تکنوکراسی دولتی باشد. فعالیت‌های دولتی در چارچوب فنون، تکنیک‌ها و تخصص‌ها شکل می‌گیرد و از این رو، چنین می‌کند که عمل دولتی بایستی در بند تکنوکراسی باشد. دانشور فنی با داشتن تخصص در یک زمینه خاص مدعی مشروعیت سیاست‌گذاری در آن زمینه است، اما مشروعیت سیاست‌گذاری برآمد تخصص‌ها در مجموعه‌ای از فنون است که باهم در یک سیاست‌گذاری دخیل‌اند. مدیریت، ریاست و وزارت در حیطه تخصص محض نیست، بلکه مقوله‌ای است که مجموعه‌ای از تخصص‌ها را با خود به کار می‌گیرد. تخصص وجهی ویژه و خرد از یک مقوله را می‌نماید، ولی اقتضای مدیریت، چندوجهی و کلان‌بودن منظر است. از این رو، دولتمرد و کارپرداز سیاسی از مجموعه‌ای از مشاوره‌های تخصصی بهره می‌گیرد تا کار سیاست‌گذاری و سیاست‌مداری خویش را پیش ببرد و این خود کاری تخصصی است که علوم سیاست‌گذاری بر آن کمر همت می‌بندد؛ چراکه از این دیدگاه، سیاست، علم یا راهنمای تصمیم‌گیری است. در این رهگذر، یکی از وظایف اساسی سیاست‌گذاری، جمع‌بندی و طبقه‌بندی علمی تجربه‌های روزمره دولتمردان و مدیران است تا بتوان این تجارب از هم گسیخته و پراکنده در بستر مکان و گذر زمان را به سیستمی تبدیل کرد که تجارت آن به سهولت قابل انتقال به دیگران باشد و از سلسله سعی و خطای دائمی کارگزاران حکومتی پرهیز کرده و به جای آن فرایند سعی و خطا را در مجموعه‌ای منظم قرارداد تا آزموده‌ها را دوباره نیازماییم و تجربه‌های اجرایی را به مدیران جدید انتقال دهیم. تنها در این صورت است که دستگاه اجرایی به کارگاه آموزش ضمن خدمت مدیران بی تجربه تبدیل نمی‌شود و دولتمردان و برنامه‌ریزان تازه‌کار با نشستن بر سر خوان تجربه‌های تلخ و شیرین پیشینیان تجربه را با نوگرایی درهم می‌آمیزند و این همه، نیازمند ضبط و ثبت و نگارش و طبقه‌بندی علمی تجربیات حکومتگری است که علوم سیاست‌گذاری می‌تواند ادعای به انجام رسانیدن آن را داشته باشد. بدین ترتیب، علوم سیاست‌گذاری پای خود را از حوزه سستی قدرت فراتر می‌گذارد و به شکل جالب توجهی خود را به بسیاری از حوزه‌های اجتماعی و اداری پیوند می‌زند و بالاجبار با بسیاری از شاخه‌های علوم رابطه برقرار

۱. با این حال منطق کشش دولتی (گرایش‌ها) حامل تأثیر ایدئولوژی‌ها و نظریه‌های اجتماعی جاری در جامعه می‌باشد. متخصصان سیاست‌گذاری در سطح ملی ره‌آورد شناخت کشش دولت و منطق آن را، در هموارشدن زمینه بهبود عمل دولتی و افزایش کارآمدی آن، تغییر در ارکان و شرایط امکان آن می‌بینند.

می‌کند. در این دیدگاه نقش بخش عمومی بیشتر در ترکیب و سازماندهی اعمال و عقول انسان‌ها تبلور می‌یابد؛ چراکه تمدن فنی بشری حاصل و ترکیبی از عقول متوسط انسان‌ها و مدیریت بهینه استعدادهایشان است و نه نتیجه مستقیم نبوغ نخبگان.

همچنان که مشخص است علم سیاست‌گذاری در سطح ملی (عمومی) دانشی است که از بطن علوم سیاسی و مدیریت برون آمده و از عمر آن بیش از چنددهه نمی‌گذرد؛ ولی طی همین مدت اندک به دلیل شمول آثار مثبت آن بر سطوح مختلف جامعه مورد توجه پژوهشگران و دانشمندان غربی قرار گرفته و آثار و نوشته‌های فراوانی درباره آن منتشر شده است. هرچند اغلب آثار مهم در این علم به فارسی ترجمه شده‌اند ولی به دلیل چندرشته‌ای بودن این علم و فقدان زمینه‌های قبلی، اغلب از سلاست و روانی کافی برخوردار نیستند و به دلیل تعهد و وفاداری مترجمین محترم به متن اصلی و نبود مصادیق بومی مناسب برای مفاهیم و اصطلاحات به‌کاررفته، درک متون ترجمه‌شده برای بسیاری خوانندگان با مشکل همراه است و بسیار پسندیده است دستاوردهای احتمالی آن برای جامعه ایران توسط پژوهشگران بازنویسی شود. از این‌رو مطالعات سیاست‌گذاری در ایران به جنبه‌های پراهمیت از صنعت نشر دانشگاهی تبدیل شده است. دلیل این ادعا را می‌توان شمار فزاینده عناوین نوشته‌های مرتبط با سیاست‌گذاری دانست. بدین‌سان سیاست‌گذاری بخش مهمی از دروس و برنامه‌های تحصیلی در بسیاری از رشته‌ها در ایران را به خود اختصاص داده است. که یکی از دلایل ظهور سیاست‌گذاری ملی و عمومی با چنین هیتی می‌توان توانایی و ناتوانی همگان دانست. زیرا رشته‌های مختلف از طریق حد و مرزهای قدیمی خود، سیاست‌گذاری ملی و عمومی را درک می‌کنند.

تمرکز اصلی سیاست‌گذاری در سطح ملی برخاسته از این فکر است که روزی «دیویی»، از آن باعنوان «عموم» یاد کرد. به‌طور کلی سیاست‌گذاری در سطح ملی و عمومی به این مسئله می‌پردازد که مسائل چگونه تعریف و ساخته می‌شوند و چگونه در تقویم سیاسی و سیاست‌گذاری جای می‌گیرند. اما می‌توان آن را مطالعه چگونگی، چرایی و میزان تأثیر فعالیت یا عدم فعالیت دولت در زمینه‌هایی خاص نیز دانست یا به گفته «دای»، آن را کار دولت، چرایی انجام آن و تأثیر انجام آن تعریف کرد. سیاست ملی یا سیاست‌گذاری در سطح ملی درواقع راهنمایی اصولی برای اقداماتی است که دولت‌ها و اجزای قوه مجریه برای یافتن راه‌حل و اقدام درباره یک‌سری از مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی انجام

می‌دهند. البته لازم به ذکر است که سیاست‌گذاری در سطح ملی منحصر به قوه مجریه نیست. در بسیاری از موارد سیاست‌گذاری نتیجه تعامل بین قوای مختلف است. زیرا قانون اساسی و قوانین کشورها مبنای سیاست‌گذاری ملی در چارچوب ارزش‌های حاکم بر جامعه هستند و سیاست‌های ملی و عمومی با توجه به پیش‌فرض‌های اقتصادی و اجتماعی در چارچوب قانون و سنت‌های حاکم بر جامعه تحلیل می‌شوند.

علوم سیاست‌گذاری بخشی از جنبش عقلایی‌کردن زندگی بشری و عقلایی عمل‌کردن بشر است که به کمک آن انسان سعی می‌کند به تسلط روزافزونی بر زندگی اجتماعی خویش دست یابد. تحلیل سیاست‌های عمومی حلقه مفقوده‌ای است که پژوهشگران را در شناخت تجربی پیچیدگی قانونگذاری حکومتی و ماهیت آن یاری می‌دهد و بالاخره، به بیانی فنی‌تر، علوم سیاست‌گذاری عبارت‌است از ترکیبی از علم، مهارت، هنر به این ترتیب که علم: بدنه تئوریک، مفاهیم و روش‌های اساسی آن است؛ مهارت: مجموعه‌ای است از تکنیک‌های کاربردی، قواعد عملی و روش‌های عملیاتی استاندارد؛ و هنر: عبارت‌است از مشی، سبک و حالتی که کاری انجام می‌شود.

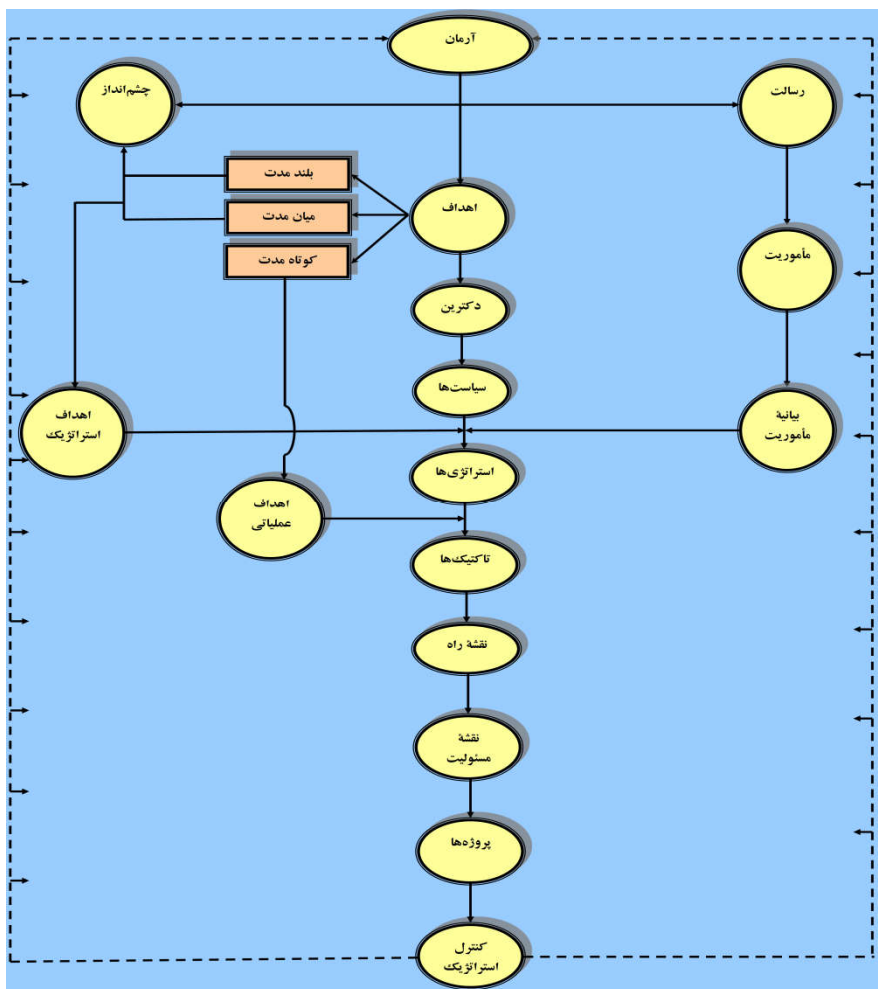
فرایند سیاست‌گذاری به‌صورت عام و کلی، ترکیبی از سه نوع فعالیت به هم مرتبط است که الزاماً مرحله‌ای و مجزا از هم نیستند. این فعالیت‌ها عبارت‌اند از: تحلیل، اجرا و ارزیابی سیاست. با این حال فرایند سیاست‌گذاری نه لزوماً تلاشی برای بهینه‌سازی است نه منحصراً یک فرایند متمرکز و بالا به پایین. به‌طور کلی جوهره فرایند سیاست‌گذاری انتخاب و تصمیم‌گیری است خواه در تحلیل سیاست یا فعالیت‌های اجرای سیاست و یا ارزیابی سیاست. بنابراین، این انتخاب و تصمیم‌گیری ممکن است عقلانی یا با عقلانیت محدود، بالا به پایین یا از پایین به بالا، رسمی یا غیررسمی، مرحله‌ای یا نامنظم، متمرکز یا نامتمرکز، ثابت یا متغیر براساس اهداف و ارزش‌های از پیش تعیین شده باشد. بازیگران مختلفی در فرایند سیاست‌گذاری دخیل هستند که می‌توانند به‌صورت رسمی و یا غیررسمی، دولتی و یا غیردولتی، با منافع و ارزش‌های همسو یا وگرا، با سهمی متوازن از قدرت یا با قدرت چانه‌زنی متفاوت در آن درگیر بوده و تعامل کنند. باید توجه داشت که فرایند سیاست‌گذاری مستقیم یا غیرمستقیم از قوانین، رویه‌ها، ارزش‌ها، نهادها و حتی از خط‌مشی‌های قبلی رسمی یا غیررسمی، تأثیر می‌پذیرد.

لاسل^۱ (۱۹۴۱) یکی از پایه‌گذاران علوم سیاست‌گذاری، معتقد است که علوم سیاست‌گذاری به همگونی و ایجاد پیوند بین تخصص‌های گوناگون گرایش دارد. از سویی، با به‌کارگیری روش‌های علوم اجتماعی، مدیریت و روان‌شناسی به مطالعه فرایند تصمیم‌گیری می‌پردازد و از سوی دیگر، باهدف بهبود محتوای اطلاعات و تفاسیر فنی سیاست‌گذاران و دولتمردان، پای خود را از مرزهای علوم اجتماعی، مدیریت و روان‌شناسی فراتر می‌گذارد. همچنین به مرور شکاف علوم سیاست‌گذاری از علوم سیاسی بیشتر می‌شود هم به‌لحاظ تعاریف و روش‌ها و هم به‌لحاظ مسائلی که مورد مطالعه قرار می‌دهد. ازلحاظ تعاریف، علوم سیاست‌گذاری از تعریف سیاست به‌عنوان «علم قدرت» یا «دولت» به تعریف سیاست به‌عنوان «علم یا هنر اداره جامعه» عدول می‌کند. اولی به فرایندهای قدرت سیاسی و دومی به سیاست‌هایی می‌پردازد که قدرت سیاسی در پیش می‌گیرد. هرچند پیوستگی و درهم‌تنیدگی این دو به اندازه‌ای است که نمی‌توان مرز روشنی بین این دو متصور شد؛ اما در عرصه پژوهش، این تمایز بسیار مهم است. علوم سیاسی به مباحث کلی و مجردی چون آزادی، جنگ و صلح، نظریات سیاسی و ... می‌پردازد؛ ولی علوم سیاست‌گذاری در سطح ملی و عمومی ما را به عرصه فعالیت‌های خرد و اداری دولت که نمود عینی‌تری دارند می‌کشاند. به نظر «دیوران»^۲ علوم سیاست‌گذاری با ارجحیت دادن به مطالعه مسائل عمومی که در درون خود حضور بسیاری از متغیرهای جامعه‌شناختی و مدیریتی را (که با ساخت اجتماعی بافرهنگ یا با روش‌های برهانی پیوسته‌اند) همگون می‌کند به‌وضوح از علوم سیاسی که با چشم‌اندازی کاملاً نهادی تعریف می‌شود فاصله می‌گیرد و خود را به‌عنوان بستر ویژه‌ای در جامعه‌شناسی و علوم مدیریت مطرح می‌کند.

در نزدیکی علوم سیاست‌گذاری ملی به شاخه علمی مدیریت به دیدگاهی خردنگر به سیاست‌گذاری در سطح سازمانی می‌رسیم که در اکثر مواقع این سیاست‌های سازمانی از سیاست‌های سطح ملی در حوزه‌های گوناگون تأثیر می‌پذیرند. همان‌طور که می‌دانید سیاست‌گذاری در سازمان در چارچوب فرایند استراتژیک سازمانی قرار دارد. (مطابق با نمودار ۱) به‌رحال در سیاست‌گذاری خرد و در سطح سازمانی مراحل که چه قبل و بعد از آن قرار دارند تحت تأثیر غیرمستقیم محیط کلان یا همان محیط ملی یک کشور

1. Lasswell
2. Duran

هستند. بنابراین سیاست‌گذاری در درون سازمان به‌صورت غیرمستقیم تحت تأثیر سیاست‌گذاری در سطح ملی قرار دارد. از این‌رو شناخت نوع ارتباط سیاست‌گذاری در سطح کلان (ملی) و سطح خرد و سازمانی می‌تواند سازمان‌های گوناگون دولتی و غیردولتی، انتفاعی یا غیرانتفاعی را در مسیر اجرای سیاست‌های کلان ملی قرار دهد.

نمودار ۱. فرایند مدیریت استراتژیک در سازمان و جایگاه سیاست‌گذاری

فصل اول

کلیات دانش سیاست‌گذاری در سطح ملی

هدف کلی

آشنایی با ابعاد و مفاهیم سیاست‌گذاری در سطح ملی.

هدف‌های یادگیری

از دانشجو انتظار می‌رود پس از مطالعه این فصل بتواند:

۱. تعاریف و اهمیت سیاست‌گذاری در سطح ملی را بیان کند.
۲. سیاست‌گذاری در سطح ملی به مثابه دانش میان‌رشته‌ای را شرح دهد.
۳. نسبت سیاست‌گذاری در سطح ملی را با علوم سیاسی، جامعه‌شناسی و مدیریت تبیین کند.
۴. انواع سیاست‌های عمومی را نام برده و توضیح دهد.
۵. رویکردهای سه‌گانه در سیاست‌گذاری‌های عمومی را بیان کند.
۶. مبحث نیازسنجی در سیاست‌گذاری عمومی و ملی را شرح دهد.
۷. فرایند سیاست‌گذاری در سطح ملی را بیان کند.
۸. چگونگی تحلیل سیاست در سطح ملی را شرح دهد.

مقدمه

سیاست‌گذاری واژه‌ای است که با حکومت، دولت، جامعه، و مسائل عمومی آن گره خورده و تداعی‌کننده اقدام دولت در اداره صحیح امور عمومی است. (قلی‌پور و غلام‌پور آهنگر، ۱۳۸۹: ۲۳) از زمانی که سیاست‌گذاری ملی به عنوان علمی دانشگاهی در

جهان مطرح شده است، تقریباً چهار دهه می‌گذرد. تئوری سیاست‌گذاری مرتبط با عواملی است که در چرخه سیاست‌گذاری دخیل هستند. در این فصل، می‌کوشیم بدون ورود به مفاهیم تخصصی علم سیاست - نظیر سبک‌های سیاست‌گذاری یا رژیم‌های سیاسی - به تعریف و توضیح مفاهیمی ساده ولی مؤثر بر این چرخه بپردازیم. مفاهیمی به ظاهر ساده که اگر مورد پرسش قرار گیرند، پیچیدگی‌های ذاتی‌شان پدیدار می‌شود. در هر مرحله از مراحل مختلف فرایند سیاست‌گذاری مانند تنظیم برنامه، تصمیم‌گیری، مشروعیت‌بخشی، و اجرا، بازیگرانی ایفای نقش می‌کنند که اغلب در مرحله دیگر حضور ندارند. مثلاً، تصمیم‌گیران به‌ندرت درگیر بخش اجرایی می‌شوند. علاوه بر آن، هر مرحله مناقشات بالقوه و ساختار سیاسی ویژه خودش را می‌طلبد. منطقاً رویکرد بازیگران هر مرحله متأثر از عملکرد پیشینیان است نهادگرایان نیز یادآور می‌شوند که در هر فرایندی مراحل اولیه فرایند تأثیر عمده‌ای دارد بر آنچه در آینده روی می‌دهد. با این حال و با وجود آنکه در فرایند سیاست‌گذاری، عواملی جاافتاده و غیرقابل تغییر دخیل هستند، همچنان جایی برای ملاحظات سیاسی و راهبردی وجود دارد.

۱-۱ واژه‌شناسی و مفهوم سیاست

سیاست واژه‌ای عربی است که ریشه آن به معنی «رام کردن اسب» است. این واژه در ادبیات فارسی گاهی به معنی «اداره کردن» و «چاره کردن» هم آمده است. مثلاً معنی این جمله که «فلانی چهارپایش را سیاست کرد» به معنی پیدا کردن جا و چراگاه برای چهارپا است. واژه سیاست که هم‌ریشه با واژه سیاست است به معنی «زیرک»، «حیله‌گر» و «رند» است. در برخی از متون قدیمی فارسی «سیاست کردن» به معنی «تنبيه کردن» هم آمده است. (لغت‌نامه دهخدا: ۱۳۹۰)

در زبان انگلیسی دو واژه «Politic» و «Policy»، اولی به مفهوم علم سیاست (چه نبرد قدرت و چه علم دولت) و دیگری به مفهوم یک سیاست ویژه، تمایز این دو مفهوم را سهل می‌کند.^۱ سیاست (Policy) در معنای ساده «شیوه مشخص شکل دادن به عمل» تعریف می‌شود. گولهن‌تچ^۲ (۲۰۰۲) سیاست را بیشتر تلاشی آگاهانه و هدفمند می‌داند تا نامنظم یا تصادفی.

۱. در زبان فرانسه از آنجاکه واژه‌ای در برابر Policy وجود ندارد و برای هر دو مفهوم فوق، واژه «politique» به کار می‌رود، و این امر محققان را وادار به به کارگیری این واژه با ترکیبات مشابه آن کرده است. (اشترین، ۱۳۸۵)